

Wyrok z dnia 13 maja 2009 r.

III SK 41/08

Praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (art. 23a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) jest bezprawne działanie przedsiębiorcy i godzące w zbiorowe interesy konsumentów, bez potrzeby wykazywania szkody.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 13 maja 2009 r. sprawy z powództwa Canal + Cyfrowy Spółki z o.o. z siedzibą w Warszawie przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o naruszenie zbiorowych interesów konsumentów, na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2008 r. [...]

1. o d d a l i ł skargę kasacyjną,
2. zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 17 stycznia 2007 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że warunki zorganizowanej przez Canal+ Cyfrowy Spółki z o.o. z siedzibą w Warszawie akcji promocyjnej „Tematyczny w cenie Startowego” polegającej na przyjęciu, że po upływie okresu promocyjnego, w którym abonenci Pakietu Startowego mogli korzystać z Pakietu Tematycznego za cenę opłaty abonamentowej w wysokości 24 zł miesięcznie, tj. przewidzianej dla Pakietu Startowego, ich umowy na odbiór Pakietu Startowego ulegają przekształceniu w umowę na odbiór Pakietu Tematycznego z opłatą abonamentową w wysokości 47 zł miesięcznie, o ile objęci akcją abonenci nie złożą oświadczenia o braku zainteresowania dalszym korzysta-

niem z Pakietu Tematycznego przed upływem okresu promocji, stanowią praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.), poprzez naruszenie art. 77, art. 384 i art. 384¹ k.c. i jednocześnie stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 26 stycznia 2006 r.

Odwołanie od tej decyzji złożył Canal+ Cyfrowy Spółka z o.o. w Warszawie.

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2007 r. Sąd Okręgowy-Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że powodowa Spółka w dniu 15 grudnia 2005 r. wprowadziła w życie Regulamin Akcji Promocyjnej „Tematyczny w cenie Startowego”. Akcja polegała na przyjęciu, że po upływie okresu promocyjnego, w czasie którego abonenci Pakietu Startowego mogli korzystać z Pakietu Tematycznego za cenę opłaty abonamentowej w wysokości 24 zł miesięcznie (obowiązującej dla Pakietu Startowego), umowa na odbiór Pakietu Startowego ulegała przekształceniu w umowę na odbiór Pakietu Tematycznego z opłatą abonamentową w wysokości 47 zł miesięcznie, o ile objęci akcją abonenci nie złożą oświadczenia o braku zainteresowania dalszym korzystaniem z Pakietu Tematycznego przed upływem promocji. Pierwotne umowy z abonentami powodka zawierała w ramach pakietu abonamentowego umowy transmisji kodowanych programów telewizyjnych drogą satelitarną w formie pisemnej. Jej część stanowiły też wydane przez Spółkę regulaminy i cenniki. Regulaminu Akcji Promocyjnej zainteresowanym abonentom nie doręczono. Doręczono im jedynie informujące o akcji ulotki. Zainteresowanych abonentów było 18.377.

Na podstawie dokonanych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie powodowej Spółki jest na gruncie art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów nieuzasadnione. Działała ona bowiem w ustalonym zakresie bezprawnie, a działanie to polegało na dokonaniu - pod pozorem prowadzenia akcji promocyjnej - jednostronnej zmiany umów łączących powodkę z abonentami objętymi akcją promocyjną. Zdaniem Sądu Okręgowego, powodka wbrew obowiązкови wynikającemu z art. 77 §1 k.c. nie zachowała dla zmiany umów formy pisemnej. Ponadto sprzecznie z wymogami art. 384 i nast. k.c. nie doręczyła abonentom Regulaminu Akcji Promocyjnej, ani nie też nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Sąd Okręgowy uznał, że strona powodowa miała świadomość, że przedmiotowy Regulamin zmienia art. 9 § 2 lit. b Regulaminu Umowy o Abonament, o czym świadczy art. 9 Regulaminu Akcji Promocyjnej o treści:

„nieuregulowane odmiennie przez niniejszy Regulamin postanowienia umowy i Regulaminu Umowy o Abonament pozostają w mocy”. Ponadto, według Sądu Okręgowego przez działanie powódki doszło do naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Działanie Spółki było skierowane do 18.377 abonentów korzystających z Pakietu Startowego. Miało ono charakter masowy.

Wyrokiem z dnia 10 lipca 2008 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację strony powodowej. Podzielając podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku, Sąd drugiej instancji podkreślił dodatkowo, że powódka jest przedsiębiorcą świadczącym usługi rozprowadzania kodowanych programów telewizyjnych transmitowanych drogą satelitarną. O zasadach akcji promocyjnej „Tematyczny w cenie Startowego” abonentów poinformowano kierując do nich pisma z dnia 7 grudnia 2005 r., do których załączano kopertę wraz ze schematem oświadczenia woli dotyczącego braku zainteresowania abonenta odbiorem Pakietu Tematycznego po zakończeniu promocji.

Sąd drugiej instancji podzielił ocenę zaskarżonego wyroku, że akcja promocyjna „Tematyczny w cenie Startowego” zmierzała do jednostronnej zmiany umów abonentów korzystających dotąd z Pakietu Startowego. Według Sądu drugiej instancji o trafności powyższego stanowiska świadczy ponadto to, że zgodnie z Regulaminem akcji promocyjnej nie pytano abonentów po okresie promocyjnego odbioru Pakietu Tematycznego, czy są gotowi z uwagi na zainteresowanie i możliwości finansowe zmienić rodzaj odbieranego pakietu. Wprowadzono natomiast niemal automatyczną zmianę pakietu na droższy, a zatem także zmianę umowy abonamentowej. Zmiana ta, wynikała z zachowania abonenta, ale nie zawsze musiała być przejawem jego rzeczywistej woli. Interesy abonentów nie były należycie chronione, gdyż nie da się wykluczyć założenia, że część zmian pakietu była przypadkowa.

Według Sądu drugiej instancji pojęcie zbiorowego interesu konsumentów z art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w niniejszej sprawie należy odnieść do faktu, że była to znacząca grupa osób, dla której wyróżnikiem była zawarta umowa z powódką na odbieranie określonego rodzaju pakietu za określoną cenę. W tym sensie interes tych osób, gdy idzie o przedmiotową akcję promocyjną miał charakter zbiorowy, właśnie dlatego, że akcja ta dotyczyła wszystkich abonentów tej usługi. Abonentów tych łączyła bowiem wspólna cecha rodzajowa, co wystarczająco usprawiedliwia odniesienie się do wskazanego wyżej przepisu, biorąc dodatkowo

pod uwagę, że przedmiotowa akcja promocyjna nie zakładała rozszerzenia kręgu konsumentów w ogólności.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła w całości strona powodowa wnosząc o jego uchylenie w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i uwzględnienie odwołania powoda w całości, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za wszystkie instancje według norm przepisanych, ewentualnie skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz o przekazanie Sądowi drugiej instancji rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego i apelacyjnego.

Skarga w ramach jedynej podstawy naruszenia prawa materialnego zarzuca niewłaściwe zastosowanie: 1. art. 23a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, przez uznanie, że: a) warunki zorganizowania przez powoda akcji promocyjnej „Tematyczny w cenie Startowego” stanowią praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów określoną w tym przepisie przez naruszenie art. 77, 384 i 384¹ k.c. - pomimo że prawidłowe wykładnia i zastosowanie tego przepisu do istniejącego w sprawie stanu faktycznego nie uzasadnia takiego stanowiska; b) mechanizm milczącej zgody konsumenta na stałą zmianę warunków umowy po upływie okresu promocyjnego jest formą złożenia oświadczenia woli, lecz niewystarczającą z punktu widzenia ochrony zbiorowych interesów konsumentów, gdyż wprowadza zmianę umowy w następstwie zachowania się konsumenta, ale nie zawsze zachowanie to musi być przejawem jego rzeczywistej woli; 2. art. 77 k.c., przez przyjęcie, że pomimo treści Regulaminu Umowy o Abonament oraz pisemnych listów kierowanych do abonentów zawierających zasady promocji, konieczny był pisemny aneks do umowy, pomimo że wiążąca strony Umowa i jej regulamin nie przewiduje wyłącznie formy pisemnej do dokonania zmiany Pakietu, a abonenci objęci akcją promocyjną otrzymali pisemne zawiadomienie o zasadach przedmiotowej promocji; 3. art. 384 k.c., przez błędne jego zastosowanie i uznanie, że przepis ten ma zastosowanie do istniejącego w sprawie stanu faktycznego, pomimo że w przedmiotowym przypadku miała miejsce jedynie akcja promocyjna, a nie zmiana obowiązującego strony Regulaminu Umowy o Abonament czy też tej Umowy; 4. art. 384¹ k.c., przez uznanie, że procedura obsługi oferty promocyjnej dotycząca niepobierania Pakietowej Opłaty aktywacyjnej przez kolejne 2 miesiące po zakończeniu okresu promocyj-

nego w przypadku abonentów stanowiła faktyczną zmianę Regulaminu Umowy o Abonament w brzmieniu art. 9 § 2 pkt b tego Regulaminu wymagającą poinformowania o tej zmianie abonentów w trybie przewidzianym w art. 384¹ k.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przeciwko zawartej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku ocenie subsumcyjnej ustaleń faktycznych pod art. 23a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów skarga kasacyjna nie sformułowała żadnego uzasadnionego zarzutu (argumentu). Podstawy zaskarżonego wyroku zostały wyżej przedstawione. Nie powtarzając przedstawionej analizy subsumcyjnej, ale w związku z argumentacją skargi, należy podkreślić rzeczy następujące. We wskazanym przepisie została zdefiniowana praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów jako godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Poza tą ogólną formułą, ust. 1 art. 23a zawiera element określający zakres „praktyk” przez charakterystykę „negatywną” (nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów). Natomiast ust. 2 art. 23a charakteryzuje, chociaż nie w katalogu zamkniętym, określone stany faktyczne, które są praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. W ocenie interpretacyjnej (wykładni) art. 23a ustawy o o.k.i k. Sąd drugiej instancji trafnie określił, że w zdefiniowanej w tym przepisie praktyce naruszającej zbiorowe interesy konsumentów najistotniejsze są dwa aspekty, po pierwsze, bezprawność działania przedsiębiorcy i po drugie, zbiorowy interes konsumentów jako dobro, w które godzi bezprawne działanie przedsiębiorcy.

Skarga kasacyjna nie zawiera zarzutu odnoszącego się do zawartej w zaskarżonym wyroku wykładni określonego w art. 23a ustawy o o.k.i k. pojęcia praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, nie kwestionuje zatem i pozostawia poza przedmiotem rozpoznania w granicach podstawy skargi (por. art. 398¹³ § 1 k.p.c.) ustalenia zaskarżonego wyroku, iż w art. 23a ustawy o o.k.i k. idzie w szczególności o zbiorowy interes konsumentów, stanowiących grupę osób (podmiotów) charakteryzujących się wspólną cechą. Odniesiona do sprawy powyższa ocena interpretacyj-

na polegała na ustaleniu, że Canal + Cyfrowy naruszył zbiorowe interesy konsumentów, bo podlegające ochronie dobro abonentów Canal + Cyfrowy, tych wszystkich abonentów („zbioru”), którzy związani byli z Canal + Cyfrowy umową o odbieraniu „Pakietu startowego”. Istotnym elementem omawianej oceny prawnej zaskarżonego wyroku jest podkreślona przez Sąd właściwość praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegająca na sytuacji zagrożenia dobru zbiorowemu. Jest to sytuacja potencjalności odpowiednia do zawartego w ustawie określenia, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest działanie „godzące” w zbiorowe interesy konsumentów, „godzące” to przede wszystkim skierowane przeciwko i zagrożające dobru chronionemu, natomiast bez konieczności wywołania dalej idących następstw.

Przedstawione wyżej, a wynikające z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, rozumienie praktyki naruszającej zbiorowe konsumentów nie nasuwa zastrzeżeń, co miał już okazję Sąd Najwyższy wyrazić w swym orzecznictwie (por. zwłaszcza - wyrok z dnia 10 kwietnia 2008 r., III SK 27/07 - LEX nr 469180 oraz wyrok z dnia 24 lipca 2003 r., I CKN 498/01, Dz. Urz. UOK. i K. 2004 nr 1, poz. 283).

Skarga kasacyjna nie zawiera zarzutów dotyczących wykładni wskazanych przepisów prawa materialnego i nie zarzuca uchybień procesowych. Jedynie co zostało w skardze (w jej podstawie) zakwestionowane to ta postać naruszenia prawa materialnego (por. art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), która dotyczy niewłaściwego zastosowania prawa. Wykazanie zasadności tak określonej podstawy skargi kasacyjnej powinno polegać na wykazaniu nieodpowiedniości pomiędzy ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a zastosowanymi przepisami prawa materialnego, których wykładni skarga nie zakwestionowała. Zawarty w uzasadnieniu skargi jej wywód argumentacyjny postawionych zarzutów nie spełnia powyższych wymagań konstrukcji podstaw skargi. Główny, jak się wydaje, argument skarżącego pomimo ograniczonego zakresu podstawy skargi, opiera się na twierdzeniu jakoby Sądy „błędnie przyjęły iż działania powodowej spółki nie stanowiły promocji, ale były pozorne i zmierzały do jednostronnej zmiany umowy na które to zmiany abonenci nie mieli wpływu oraz, iż po upływie okresu promocji dochodziło do jednostronnej zmiany umowy o abonament i że abonent był zmuszony bez swojej woli do kontynuowania umowy odbioru Pakietu Tematycznego w miejsce Pakietu Tematycznego”.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że punktem odniesienia oceny subsumcyjnej mogą być ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku, a nie sprzeczne z nimi twierdzenia skarżącego. Na tle niebudzącej zastrzeżeń wykładni przepisu określającego praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i ustalonych działań Canal + Cyfrowy, w szczególności polegających na nieuprawnionym swoistym przymuszaniu abonentów do oświadczenia o nieprzyjęciu jednostronnie narzuconej zmiany Pakietu Startowego na Pakiet Tematyczny pod rygorem „przekształcenia umowy”, chybione są argumenty skargi, jakoby znaczna grupa abonentów dostosowała się do narzuconego przez przedsiębiorcę trybu. W argumentacji tej skarżący bezzasadnie pomija działania przedsiębiorcy i ustalony ich skutek „godzenia” w dobro konsumentów, oraz że ta sytuacja wypełniała znamiona praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Przy takim ujęciu „praktyki”, o której mowa w art. 23a ustawy o o.k.i k., ujęciu - które jak o tym była mowa wyżej - jest odpowiednią wykładnią przepisu, ewentualna zgoda abonentów na konsekwencje zmiany umowy jednostronnie narzuconej, owej praktyki, nie usprawiedliwia ani tym bardziej nie powoduje - jak tego oczekuje skarżący - jej swoistego unicestwienia. To co skarżący nazywa mechanizmem konstrukcyjnego milczenia - według ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku - było niezgodne z „mechanizmem” zmian umowy określonym we wskazanych przepisach Kodeksu cywilnego (art. 77, art. 384 i art. 384¹). Skarżący podkreśla korzystne dla abonentów walory akcji promocyjnej. Jednakże - stosownie do dokonanych ustaleń - nie w samej akcji promocyjnej było źródło zagrożenia (godzenia) usprawiedliwionych interesów konsumentów. Po zakończeniu bowiem akcji wprowadzonej jednostronnie przez Canal + Cyfrowy, nie następowała restytucja stosunków między stronami na warunkach umówionych, ale abonent, który chciałby stosowania umowy, został jednostronnie przymuszony do konieczności podjęcia specjalnych czynności - z umowy przecież niewynikających - ażeby uzyskać ostatecznie to, co mu się po prostu z umowy należało. Skarżący przyznaje przy tym, że „zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w art. 9 § 2 ust. 1(b) Regulaminu zmiana pakietu na pakiet niższy skutkuje dla abonenta obowiązkiem zapłaty Pakietowej Opłaty Aktywacyjnej, której wysokość została określona w Załączniku nr 1 do „Umowy”. Ustalenia Sądu, że w konsekwencji przedmiotowej akcji promocyjnej nastąpiły zmiany umowy o odbiór Pakietu Startowego, zmiany jednostronnie dokonane, bez zachowania wymaganej formy pisemnej i bez doręczenia abonentom regulaminu akcji promocyjnej, nie tracą na znaczeniu - wbrew skardze -

dlatego że w okresie od 1 lutego do 31 marca 2006 r. abonent mógł podjąć określone starania (oświadczenie woli) o powrót do umówionego Pakietu Startowego bez poniesienia w tym okresie kosztów opłaty aktywacyjnej. Zarzut naruszenia wskazanych przepisów Kodeksu cywilnego skarżący bezzasadnie opiera na zaprzeczeniu ustaleń wyroku co do jednostronnej zmiany umowy i co do znaczenia ustalenia, iż zainteresowanym abonentom nie doręczono Regulaminu Akcji Promocyjnej.

Stwierdzając bezzasadność podstawy skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy orzekł stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c.

=====